

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold.; po šiljan po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 27. marca 1878.

Obseg: Kmetijske, živinozdravske in podkovske šole v našem cesarstvu. — Korist mavca (gipsa) na polji in v hlevih. — Župani, ali ste storili svojo dolžnost za pokončevanje gosenic? — Turki pred Dunajem leta 1529. (Dalje.) — Z globočine morjá. (Dal.) — Poziv pisateljem slovenskim. — Bosnija in Hercegovina — nekđaj Hrvaška zemlja. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kmetijske, živinozdravske in podkovske šole v našem cesarstvu.

Na poduku stoji svet. Kdor se nič ne uči, nič ne vé: to je že stara resnica. Če se čevljar mora učiti, da zná čevlje delati in celó dimnikar, da zna dimnike ometati, bode vendar dandanes vsak lahko razumel, da je še veliko bolj potrebno učiti se umnega kmetovanja, umnega živinozdravstva, umnega podkovstva. Zato pa imamo — čeravno še premalo — vendar vsaj nekoliko tacih šol v našem cesarstvu.

Take šole so:

V doljni Avstriji.

1) Kmetijska deželna šola v Edthofu pri Amstettenu. Ta šola traja eno leto; 2) v Edelhofu pri Zwettlnu, katera tudi eno leto traja; 3) kmetijska in vinorejska šola v Feldsbergu z dvema letoma; 4) vrtnarska šola c. kr. vrtnarske družbe na Dunaji, katera 5 mesecev traja; 5) vrtnarska šola v „Elizabetišči“ v Mödlingu z dvema letoma; 6) vincarska deželna šola v Kremsu z enim letom; 7) gozdarska šola Doljno-avstrijskega gozdarskega društva v Aggsbachu pri Melku z enim letom; 8) podkovska šola v c. kr. živinozdravskem inštitutu na Dunaji, ki traja 6 mesecev.

V gornji Avstriji.

1) Kmetijska deželna šola v Rizlhofu pri Bergu z dvema letoma; 2) šola za strežnike sadnih vrto v Esserdingu s pol letom.

Na Tirolskem.

1) Kmetijska deželna šola v sv. Mihelu z nemškim in italijanskim učnim jezikom, katera traja dve leti; 2) kmetijska šola z italijanskim učnim jezikom v Roveredi z enim letom; 3) kmetijska šola z italijanskim učnim jezikom v Tridentu z enim letom; 4) semenska in sadjerejska šola na Weinberlhofu pri Bolcanu z dvema letoma; 5) šola za sadno vrtnarstvo v Bolcanu z enim letom; 6) vinorejska šola vinorejske družbe v Tridentu z italijanskim učnim jezikom z dvema letoma; 7) šola za sirarstvo v Tridentu z italijanskim učnim jezikom, ki traja le nekoliko tednov.

Na Predarlškem

šola za gozdne paznike v Bregencu s šesttedenskim naukom.

Na Štajarskem.

1) Kmetijska deželna šola v Grottenhofu poleg Gradca triletna; 2) sadje in vinorejska šola v Mariboru triletna s posebnimi 8dnevnimi kurzi z nemškim in slovenskim učnim jezikom za kletarstvo, sadje in vinorejo; 3) učilišče za pridelovanje semen pri Šent Petru poleg Gradca z enoletnim tečajem, pa tudi z dvema tečajema; 4) podkovska in živinozdravska šola v Gradcu, una polletna, ta celoletna.

Na Koroškem.

1) Kmetijska šola v Celovcu z dvema zimskima tečajema; 2) vrtnarska šola družbe vrtnarske v Celovcu s tremi leti; 3) podkovska šola v Celovcu z dvema polletnima tečajema.

Na Kranjskem.

1) Deželna sadje- in vinorejska šola na Slapu s slovenskim učnim jezikom in dvema letoma; 2) podkovska in živinozdravska šola družbe kmetijske v Ljubljani, una polletna, ta celoletna.

Na Primorskem.

1) Kmetijska deželna šola v Gorici z italijanskim in slovenskim učnim jezikom in dvema letoma, pa še s posebnimi kurzi za vinorejo in sadjerejo z italijanskim in slovenskim jezikom po 14 dni; 2) svilorejska šola v svilorejskem poskuševališči v Gorici z nemškim in italijanskim jezikom po 4 tedne.

Na Českem.

1) Kmetijska šola v Hrudimu s českim učnim jezikom in dvema letoma; 2) kmetijska deželna šola v Hraholsku s českim jezikom in dvema letoma; 3) kmetijska šola v Kadanji z nemškim jezikom in dvema letoma; 4) kmetijska šola v Klatovih s českim in nemškim učnim jezikom in dvema letoma; 5) kmetijska šola v Piseku s českim jezikom in dvema letoma; 6) kmetijska šola v Libějic-Rabinu s českim jezikom in tremi leti; 7) kmetijska šola v Tečen-Liebwerdu z nemškim jezikom in dvema letomav; 8) deželni zavod za sadjerejo, vinorejo in vrtnarstvo;

Troji pri Pragi z nemškim in českim učnim jezikom in enim letom.

Na Moravskem.

1) Kmetijska šola v Ivančicah (Eibenschütz) s českim jezikom in dvema letoma; 2) šola za kmetijstvo in predivstvo v Moravskem Schönbergu z nemškim učnim jezikom in dvema letoma; 3) kmetijska šola v velikem Mezeričji s českim jezikom in dvema letoma; 4) kmetijska zimska šola v Kromerizu s českim jezikom in pol leta; 5) kmetijska in vinorejska šola v Znojmu (Znaim) z nemškim učnim jezikom in dvema letoma; 6) šola za gozdne strežnike v Brni z nemškim in českim jezikom enoletna pa tudi štirimesečna; 7) šola za prijatle sadje- in vinoreje in pa vrtnarstva v Brni nemška in enoletna; 8) šola za lanorejo v Moravskem Schönbergu nemška trimesečna.

Korist mavca (gipsa) na polji in v hlevih.

Če pomislimo, koliko dobička more mavec donášati kmetijstvu in koliko je mavca na svetu in da ni drag, mora človeka srce boleti, če vidi, kako malo naši gospodarji še zmirom marajo za-nj. Naj jim tedaj na kratko pred oči postavimo njegovo korist na polji in v hlevu.

Mavec na polji.

Dobrota mavca je očitna kot beli dan najbolj pri navadni detelji, pri nemški (lucerni) in pa turški detelji (esparseti), pri grahu, grašici, fižolu in bobu. Manj koristen je pa pri družih poljskih sadežih. Zato govorimo samo o gipsanju deteljišč.

Mavec se rabi surov, a ne žgan, v prah zmlet. Le tak se dá dobro potresti in lepo razdeliti po vsem deteljišču; žgani mavec postane rad kepast in je mokri zemlji škodljiv. Rastresa se mavec ali sam ali pomešan s pepelom, ki enako gipsu dela na deteljiščih.

Vzame se ga navadno na 1 oral njive 4—6 centov; več ga raztresti na oral je potrata.

Čas gipsanja je koncem malega travna (aprila) ali začetkom velikega travna (maja), kmalu potem, ko je deteljšče ozelenelo in se mala deteljna peresca v zraku gibati začne. Gipsajo naj se pa deteljšča zmirom o vlažno-toplem vremenu.

Mavec najbolj tekne globoki, rodovitni in gorki ilovnati zemlji, sploh le takim zemljiščem, kjer se detelja že sama po sebi dobro sponaša. Na mokri in mrzli glinasti, kakor tudi na presuhi peščeni zemlji ne pomaga mavec nič.

Najbolj se mavčeva moč kaže v zmerno vlažnotoplih krajih, kjer večkrat pride pohlevni dež, pa tudi rôse ne manjka.

Mavec v hlevu.

Da mavec dobroto gnojá zeló povikša, je že davno po skušnjah dokazano. Zato je res škoda, da le prereditko vidimo gnoj gipsati v hlevih.

Korist mavčeva gre na več strani. Če sta stelja in gnoj v hlevu potresena z mavcem, ne more 1) poglavitna moč gnojja, ki se amonijak imenuje, to je tisti duh, ki človeku prišedšemu v hlev v nos vdari, iz gnojja hitro izpuhteti, ampak ostati mora ta rodovitna moč v gnoju dalje časa; 2) ker ni tega smradu v hlevu, ostane zrak v njem bolj zdrav za živino in za ljudi. Po takem se gnoj dalje časa bolj rodoviten ohrani; zato obdrži gnoj tudi dalje časa enakomerno prhkost in ne postane špehast. Po vsem tem živo priporočamo našim gospodarjem ne zabiti mavca v hlevu!

Župani, ali ste storili svojo dolžnost za pokončevanje gosenic?

To vprašanje gre zdaj po mnogih časnikih kmetijskih, ker se v vseh deželah bojé slabe sadne letine zaradi ogromnega števila gosenične zalege. Zato vprašamo tudi Vas, župane na Slovenskem, ste li storili svojo dolžnost po postavnih propisih, da Vas ne zadene ostra razsodba časnika „Oekonom“, ki pravi, da „vsak župan je tat premoženja svojih sosesčanov, ki strogo ne čuje nad tem, da vsak posestnik, ki ima sadna drevesa, jih otrebi gosenične zalege“. V neki nemški deželi — pravi — kjer je sadjereja na visoki stopinji in so ceste zasajene s sadnimi drevesi, se vidijo povsod na teh potih obešene majhne tablice, na katerih z debelimi črkami stoji napis: „ječa čaka vsacega, kdor škoduje drevju!“ To je kratek pa tehten opomin, ki naj bi se tudi pri nas ne zabil!

Slovstvene stvari.

Poziv pisateljem slovenskim.

Častiti odbor „Matice slov.“ mi je zopet izročil vredništvo „letopisa“ njenega, kateri ima letos izhajati razdeljen na 4 snopiče.

Kakor lani obračam se tudi zdaj do cenjenih naših pisateljev z vljudno prošnjo, naj mi, kakor lani, tudi letos na pomoč bodo s spisi primernimi „Matici“, ki o izdavanji knjig v nekaki sredi stoji med visokoznanstveno akademijo in pa založnico priprostemu ljudstvu ugodnih knjig. Znanstveni članki gledé na večino Matičinih udov ne smejo se zato previsoko spenjati v znanstvena gradiva — v nevoljo takim udom, ki niso učenjaki prve stopinje, zabavni članki pa naj tudi zmirom imajo nekoliko podučnega zrnja v sebi: v obče rečeno, naj je vsak članek Matičinih spisov tak, da čitatelja mika, vsaj dvakrat ga prebrati. — Vrh tega je največ želiti izvirnih spisov ali vsaj tacih, ki jih je pisatelj po virih prestrojil na svoje. Sprehajaje se v spisih svojih po obširnem svetu, posebno slovenskem, naj pa nikar ne zanemarjamo domačih tal. Ne morem si kaj, da ne bi iz pisma, ki sem ga prejel od veljavnega rodoljuba iz Štajarskega, prepisal tu par vrstic, ki so, kakor trdi, „glas iz naroda“: „Kedaj bomo Slovenci od rešetarjenja jezikoslovja prestopili na spisovanje družih važnih in slovstvu našemu potrebnih reči? Mar še nismo zadosti „filologische nation“? Človek bi nič ne rekel, ko bi „Matica“ škode pri tem ne imela; če pa oporekajo udje, češ, to je za kakega jezikoslovca, ne pa zá me, ki bi rad v svoj poduk kaj čital, potem se bo moralo na javno mnenje veči ozir jemati“.

Kar pa se tiče pisave same, želiti je, da vsaj nekaka enoličnost vlada o spisovanji Matičinih knjig. Pravila slovnice slovenske naj so nam kažipot, ne pa zaljubljenost v oblike, ki se, kakor nam pričajo skušnje preteklih let, spreminjajo kakor ženska krila.

Konečno moram dostaviti še eno željo, ki je bila objavljena v zadnjem občnem zboru Matičinem, in ta je, naj se izbirajo spisi za „letopis“ naš namenjeni, ki niso preobširni, da jih ni treba trgati na več nadaljav zdaj, ko ima v 4 zvezkih izhajati na leto in dan, katerih vsak naj bi obsegal kakih 5—6 tiskanih pôl z raznoterimi članki po pravilu: „variatio delectat“.

To so želje, s katerimi se obračam do častitih pisateljev naših, proseč jih vljudne podpore z dostavkom, da so jim po pravilih Matičinih zagotovljene nagrade